

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın, **Adalet Bakanı Yılmaz Tunç** tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğü'nün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Öznur Bartin

Hakkâri Milletvekili

Mezopotamya Ajansı'na yansıyan habere göre; Hakkâri'nin (Colemêrg) Kelêtan köyünde 1969 yılında dünyaya gelen Abdullah Muhammed Çiçek, annesi Meryem Çiçek ve babası Muhammed Çiçek'i 1975 yılında Irak güçleri ile pêşmerge arasında çıkan çatışmalarda yapılan bombardımanda kaybetmiştir. Henüz 5 yaşındayken anne ve babasız kalan Çiçek, amcalarının da sahip çıkmaması nedeniyle 15 yaşına kadar farklı evlerde kalarak büyümüş, daha sonra çobanlık ve inşaat işlerinde çalışarak yaşamını sürdürmüştür.

Çiçek, nüfusa hiç kaydedilmediği için 2006 yılına kadar herhangi bir nüfus cüzdanı ya da kimlik belgesine sahip olamamıştır. 2006 yılında kendisine verilen "mülteci kimliği" ile yaşamını sürdürmüş; ancak yaptığı vatandaşlık başvuruları reddedilmiştir. Ret gerekçesinde, 1984 yılında Hakkâri'nin Çukurca (Çelê) ilçesinde çıkan çatışmalarda nüfus kayıt evraklarının yandığı ileri sürülmüştür.

Yaklaşık 20 yıldır "mülteci kimliği" ile yaşayan Çiçek, bu kimlik nedeniyle her hafta imza vermek zorunda bırakılmıştır. Açtığı vatandaşlık davaları da sonuçsuz kalmış, nihayetinde Mersin Valiliği İl Göç İdaresi tarafından hakkında sınır dışı kararı verilmiştir. Çiçek'in bu karara karşı açtığı iptal davası Mersin 1. İdare Mahkemesi'nin 29 Kasım 2024 tarihli kararıyla reddedilmiş, istinaf başvurusu da Adana Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi tarafından 19 Eylül 2025 tarihinde reddedilmiştir. Böylece Çiçek'in sınır dışı edilmesinin önü açılmıştır.

Abdullah Muhammed Çiçek konuya dair yaptığı açıklamada şu sözlerle seslenmiştir: "Babam ticaret yapıyordu, Irak sınırında çalışırken annemle evlenmiş. Ben 5 yaşındayken annem ve babam bombardımanda öldü. Amcalarım sahip çıkmadı, 15 yaşına kadar farklı evlerde kalarak büyüdüm. Daha sonra çobanlık ve inşaat işlerinde çalıştım. Ankara'da bana 'kimliksiz olunmaz' dediler, başvuru yaptım. Ama akrabalarım destek olmayınca devlet beni incelemeye aldı ve mülteci kimliği verdi. 20 yıldır her hafta imza atıyorum. Açtığım davalar reddedildi. Şimdi sınır dışı edilmek isteniyorum. Ben Iraklı değilim, Türkiye vatandaşıyım. Şu anda vatansızım. Vatandaşlığımın verilmesini, sesimin duyulmasını istiyorum."

Oysa ulusal ve uluslararası hukuk açısından mesele açıktır:

- 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu, doğumla vatandaşlık kazanımını esas almakta; devletin kayıt eksiklikleri, kişinin bu hakkını ortadan kaldırmamaktadır.
- Türkiye'nin taraf olduğu 1954 Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme ile 1961 Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Sözleşme, kişilerin vatansız bırakılmamasını devletlere yükümlülük olarak getirmektedir.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesi, kimlik hakkını ve özel hayata saygıyı güvence altına almakta; kimliksiz bırakılmak ve doğduğu ülkeye "yabancı" muamelesi görmek bu hakkın ağır bir ihlali oluşturur.
- BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ile Çocuk Hakları Sözleşmesi, doğumla birlikte kimlik hakkını temel bir insan hakkı olarak tanımlamaktadır.

Devletin arşiv ve kayıt sistemlerindeki eksiklikler, yurttaşın kimlik ve vatandaşlık hakkını ortadan kaldıramaz. Abdullah Muhammed Çiçek'in sınır dışı edilmesi yalnızca ulusal mevzuata değil, aynı zamanda Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere de açıkça aykırıdır. Bu karar, bir kişiyi "vatansız" bırakmanın ötesinde, Türkiye'de benzer durumda olan yurttaşların da ciddi bir hak ihlali riski altında olduğunu göstermektedir. Vatandaşlık, devletin lütfu değil; doğumla kazanılan, korunması ve güvence altına alınması gereken temel bir haktır.

Bu bağlamda;

1. Abdullah Muhammed Çiçek'in yurttaşlık hakkına dair açtığı davalar neden reddedilmiştir? Mahkemeler, idarenin "nüfus kayıt evraklarının yanması" gerekçesini hangi hukuki dayanakla yeterli görmüştür?
2. Mersin 1. İdare Mahkemesi'nin 29 Kasım 2024 tarihli ve Adana Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi'nin 19 Eylül 2025 tarihli kararları, Türkiye'nin taraf olduğu 1954 Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme ve 1961 Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Sözleşme ile bağdaştırılabilir mi?
3. Vatandaşlık hakkı doğumla kazanılan bir statü iken, mahkemelerin idarenin eksikliklerini gerekçe göstererek bu hakkı reddetmesi hukuk devleti ilkesiyle bağdaşır mı?
4. Abdullah Muhammed Çiçek'in sınır dışı edilmesi halinde doğrudan "vatansızlık" durumunun ortaya çıkacağı göz önünde bulundurulduğunda, yargı organlarının vatansızlık riskine karşı yurttaş koruma yükümlülüğü konusunda Bakanlığınızın görüşü nedir?
5. Mahkemelerin bu tür davalarda uluslararası insan hakları sözleşmelerini yeterince dikkate almaması Adalet Bakanlığı tarafından nasıl değerlendirilmektedir?
6. Bakanlığınız, Abdullah Muhammed Çiçek'in vatandaşlık hakkının tanınması ve sınır dışı edilmemesi için herhangi bir özel inceleme veya girişimde bulunacak mıdır?
7. Benzer durumda olan kişilerin davalarında uluslararası hukuk hükümlerinin daha etkin uygulanabilmesi için Bakanlığınız tarafından bir mevzuat veya yargı reformu çalışması yapılmakta mıdır?